

Wstęp

Ustawa z 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (j.t. Dz.U. z 2020 r. poz. 310 ze zm.) weszła w życie 1 stycznia 2018 r. Jej przepisy wprowadziły szereg zmian w zakresie gospodarowania wodami, w tym w szczególności zmiany dotyczące:

- struktury prawno-organizacyjnej organów administracji publicznej właściwych w sprawach gospodarowania wodami,
- budowy systemu korzystania z wód (wprowadziły system usług wodnych oparty o zasadę zwrotu kosztów usług wodnych) oraz sposobów korzystania z wód poza zwykłym lub powszechnym korzystaniem,
- transpozycji przepisów Unii Europejskiej poprzez zapewnienie komplementarności z przepisami europejskimi, w tym w szczególności z zasadą zwrotu kosztów za usługi wodne wynikającą z uzupełnienia transpozycji art. 9 Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- skutecznego i efektywnego systemu administracyjnego gospodarowania wodami oraz systemu gospodarczego korzystania z wód.

W publikacji, którą oddajemy w ręce Czytelników, zostały omówione najważniejsze rozwiązania dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie gospodarowania wodami, korzystania z zasobów wodnych oraz użytkowania tych zasobów w ramach tzw. usług wodnych. Omówienie to zawiera nie tylko odniesienie do Prawa wodnego oraz przepisów wykonawczych do tej ustawy, ale także przywołuje orzeczenia sądów administracyjnych wydane w trakcie dwóch i pół roku obowiązywania nowej systematyki prawnej.

Poza kwestią korzystania z wód publikacja odnosi się także do systemu zgód wodnoprawnych stanowiącego zasady uzyskiwania decyzji administracyjnych umożliwiających korzystanie z zasobów wodnych, usług wodnych oraz w innym zakresie związanych z gospodarowaniem wodami. Poruszono w niej również tematykę nowego pojęcia oceny wodnoprawnej, które pojawiło się w ramach zgód wodnoprawnych, oraz modyfikacji dotychczasowych pojęć zgłoszenia wodnoprawnego i pozwolenia wodnoprawnego.

Trzeci rozdział poświęcono opłatom za usługi wodne – nowemu rozwiązaniu w polskim porządku prawnym, które weszło w życie wraz z Prawem wodnym i od tego czasu budzi wiele pytań użytkowników wód. W publikacji omówiono kwestie opłat stałych i zmiennych,

reklamacji od informacji o naliczeniu tych opłat oraz stawek opłat, w tym obowiązujących w 2020 r.

Publikacja opiera się nie tylko na powszechnie obowiązujących przepisach prawa, ale uwzględnia także informacje podawane przez organy publiczne na ich oficjalnych stronach internetowych, w tym stronie Ministerstwa Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie oraz służącego przedsiębiorcom serwisu informacyjno-usługowego biznes.gov.pl.

Rozdział I

Korzystanie z wód

1. Sposoby korzystania z wód

Każda osoba fizyczna i prawna oraz nieposiadająca osobowości prawnej, zamierzająca korzystać z wód powierzchniowych i wód podziemnych, ma do tego prawo. Może także korzystać z usług wodnych. Wody podziemne powinny jednak w pierwszej kolejności służyć do zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi.

Korzystanie z wód dzieli się na powszechne, zwykłe, szczególne oraz na usługi wodne. Zgodnie z art. 29 Prawa wodnego użytkowanie wody nie może:

- pogarszać jej stanu i ekosystemów od niej zależnych,
- naruszać ustaleń planu gospodarowania jej zasobami na obszarze dorzecza,
- powodować jej marnotrawstwa lub marnotrawstwa jej energii,
- wyrządzać szkód.

Przy korzystaniu z wód należy pamiętać o zasadzie zrównoważonego rozwoju. Gospodarowanie nimi powinno uwzględniać racjonalne i całościowe traktowanie zasobów wód powierzchniowych i podziemnych (ich ilości i jakości), wspólne interesy i współdziałanie administracji publicznej, użytkowników wód i przedstawicieli lokalnych społeczności w zakresie pozwalającym uzyskać maksymalne korzyści społeczne z użytkowania wód. Prowadzi się je w zgodzie z interesem publicznym, więc niedopuszczalne jest nieuzasadnione pogorszenie ekologicznych funkcji wód oraz pogorszenie stanu ekosystemów lądowych zależnych od wód.

WAŻNE! Od 1 stycznia 2018 r., czyli od czasu wejścia w życie Prawa wodnego, gospodarowanie wodami opiera się na zasadzie zwrotu kosztów usług wodnych, które uwzględniają koszty środowiskowe i koszty zasobowe oraz analizę ekonomiczną.

Zasada niepogarszania stanu wód i niewyrządzania szkód w korzystaniu z wód jest dość istotna w kontekście zmiany stanu wody na gruncie. Jest ona powiązana również z zakazami wynikającymi z art. 234 Prawa wodnego. Na ich podstawie właściciel gruntu nie może:

- zmieniać ani kierunku i natężenia odpływu znajdujących się na jego gruncie wód opadowych lub roztopowych, ani kierunku odpływu wód ze źródeł, ze szkodą dla gruntów sąsiednich,
- odprowadzać wód oraz wprowadzać ścieków na grunty sąsiednie.

WSA

Działaniami właściciela gruntu, powodującymi zmiany stanu wody na gruncie, są tylko takie działania, które ingerują w naturalny stan wody na danym terenie związanym z jego ukształtowaniem, warunkami przyrodniczymi czy też hydrologicznymi.

(Wyrok WSA w Krakowie z 25 czerwca 2019 r., sygn. akt II SA/Kr 395/2019)

NSA

Stan wód na gruncie zależy od wielu czynników, takich jak: rzeźba terenu, układ geologiczny skorupy ziemskiej, klimat oraz szata roślinna. Oprócz zmian w charakterze i ukształtowaniu stanu wód na gruncie zachodzących pod wpływem sił przyrody, a więc zmian naturalnych, występują również zmiany wynikające z działalności człowieka lub zaniechania.

(Wyrok NSA z 8 maja 2019 r., sygn. akt II OSK 649/2018)

Efektem negatywnej zmiany stanu wody na gruncie może być nakaz przywrócenia stanu poprzedniego lub wykonania urządzeń niwelujących szkody. Nakaz taki wydaje wójt, burmistrz lub prezydent miasta w drodze decyzji, po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego, w którym stronami są: właściciel gruntu, na którym nastąpiła zmiana stanu wody oraz właściciele gruntów sąsiednich.

2. Powszechne korzystanie z wód

Każdemu przysługuje prawo do powszechnego korzystania z publicznych śródlądowych wód powierzchniowych, morskich wód wewnętrznych oraz z wód morza terytorialnego. Warto zauważyć, że katalog ten nie obejmuje wód podziemnych¹⁾.

Powszechne korzystanie z wód służy co do zasady do:

- zaspokajania potrzeb osobistych, gospodarstwa domowego lub rolnego, bez stosowania specjalnych urządzeń technicznych,
- wypoczynku, uprawiania turystyki, sportów wodnych oraz, na zasadach określonych w odrębnych przepisach, amatorskiego połowu ryb.

¹⁾ P. Szuwalski, *Prawo wodne. Komentarz do wybranych przepisów*, LEX/el. 2019.

WAŻNE! Należy zauważyć, że zasada powszechnego korzystania z wód stanowi ingerencję w prawo własności oraz w prawa i wolności jednostki, przy czym ingerencja ta wynika z przepisów ustawy. Przykładowo, obowiązuje zakaz grodzenia nieruchomości przyległych do powierzchniowych wód publicznych. Zgodnie z art. 232 Prawa wodnego zakazano grodzenia w odległości mniejszej niż 1,5 m od linii brzegu, a także zakazywania lub uniemożliwiania przechodzenia przez ten obszar. Zakaz ten jest często przedmiotem sporów, w szczególności w kontekście określania linii brzegu, która może być zmienna w czasie ze względu na naturalne zmiany hydrologiczne, geologiczne i środowiskowe.

3. Zwykłe korzystanie z wód

Właścicielowi gruntu przysługuje prawo do zwykłego korzystania z wód stanowiących jego własność oraz z wód podziemnych znajdujących się w jego gruncie. Zwykłe korzystanie z wód służy zaspokojeniu potrzeb własnego gospodarstwa domowego oraz gospodarstwa rolnego i obejmuje:

- pobór wód podziemnych lub wód powierzchniowych w ilości średniorocznie nieprzekraczającej 5 m³ na dobę,
- wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi w ilości nieprzekraczającej łącznie 5 m³ na dobę.

WAŻNE! Od 1 stycznia 2018 r., czyli od wejścia w życie Prawa wodnego, w ramach zwykłego korzystania z wód mieści się możliwość poboru wód w ilości 5 m³ na dobę liczonej średniorocznie. Tym samym maksymalna roczna ilość wody możliwa do pobrania w oparciu o prawo do zwykłego korzystania z wód wynosi aż 1825 m³, o ile pobór tej wody był prowadzony przez cały rok.

Zgodnie z orzecznictwem, właścicielem gruntu, któremu przysługuje prawo do zwykłego korzystania z wód, jest każdy podmiot, a więc osoby fizyczne, osoby prawne oraz podmioty nieposiadające osobowości prawnej²⁾, przy czym właściciel gruntu powinien osobiście prowadzić gospodarstwo domowe lub rolne, by przysługiwało mu to prawo³⁾. Podmiot ten ma również możliwość wykonania urządzeń wodnych do poboru wód podziemnych na potrzeby zwykłego korzystania z wód, np. w postaci studni. Na takie wykonanie urządzeń wodnych nie jest wymagane pozwolenie wodnoprawne lub zgłoszenie wodnoprawne, o ile jest ono zrealizowane na potrzeby zwykłego korzystania z wód z ujęć o głębokości do 30 m⁴⁾.

²⁾ Wyrok WSA w Rzeszowie z 4 września 2019 r., sygn. akt II SA/Rz 559/19.

³⁾ Wyrok WSA w Rzeszowie z 15 lipca 2019 r., sygn. akt II SA/Rz 546/19.

⁴⁾ Wyrok WSA w Olsztynie z 18 lutego 2020 r., sygn. akt II SA/Ol 1033/19.